

DIOKLECIJANOVA PALAČA, Jupiterov hram

ulice spajale u središtu palače, a uz njih se prema jugu prostirao otvoreni prostor — *peristil*, obrubljen stupovima s lukovima. Sakralni prostori ist. i zap. od peristila bili su omeđeni zidovima. U ist. prostoru do danas je očuvana monumentalna građevina, vanjskoga osmerokutnoga a unutrašnjega kružnoga tlocrta, presvođena kupolom od opeke i iznutra raščlanjena dvama nizovima stupova i vijenaca, te frizom u kojemu su očuvana poprsja Dioklecijana i njegove supruge Priske, dok je središnja figura nestala. Građevina je s vanjske strane obrubljena trijemom (*peripter*), koji je do danas uglavnom očuvan. U ranijim izvorima ta se građevina spominje kao *Jupiterov hram*, a u novijoj znanstvenoj literaturi kao *Dioklecijanov mauzolej*. U zap. sakralnom prostoru do danas se vrlo dobro očuvao mali hram pravokutna tlocrta, presvođen kasetiranim, bogato urešenim kamenim svodom. Prema ranijim opisima to je *Janov* ili *Eskulapov hram*, a prema novijoj literaturi Jupiterov hram. U istomu su prostoru u posljednje vrijeme pronađeni ostaci dvaju hramova kružna tlocrta. Prema opisu splitskoga kancelira Prokulijana iz XVI. st., juž. hram bio je posvećen Kibeli, a sjev. Veneri. S juž. strane peristila srednje stubište spušta se u prizemne dvorane i povezuje juž. vrata sa središtem palače. Dva bočna stubišta uzdižu se u trijemu *protirona*, iz kojega se pristupa *vestibulu*, pretprostoru carevih odaja. Ta je građevina izvana kvadratičnoga, a iznutra kružnoga tlocrta, presvođena kupolom. Odatle se ulazilo u carev stan koji se u dubini od 40 m prostirao uz cijelo juž. pročelje; on je tek djelomično očuvan u gornjemu katu, ali su gotovo sasvim očuvane njegove prizemne, presvođene supstrukcije koje su ga izravno nosile, pa se s obzirom na podudarnost gornjega i donjega tlocrta može utvrditi cjeloviti raspored i izgled gornjih prostora. Na zap. strani gornjega kata očuvani su ostaci dvorane s kupolom i dviju dvorana s apsidama, a na ist. strani dijelovi osmerokutne blagovao-nice (*triklinij*) s trima dvoranama križnoga tlocrta. Zid zap. križne dvorane očuvao se u punoj visini. Dioklecijanov je stan povezivala duga prostorija uz juž. pročelje (*kriptoportik*) iz koje je kroz 42 prozora i tri lođe bio otvoren pogled prema moru. Sjev. od careva stana nedavno su pronađene dvije kupelji, jedna uz zap. dvorane a druga uz istočne. U sjev. dijelu palače nalazile su se dvije zgrade, smještene između glavnih i obodnih ulica uspored-nih s vanjskim zidovima. Na nekoliko mjesta u palači pronađeni su dijelovi

SJEVERNA VRATA DIOKLECIJANOVE PALAČE

prvotnoga sistema kanalizacije. Vodovod dug 9 km opskrbljivao je palaču pitkom vodom, a njegov veći dio je i danas u uporabi.

Po svojoj kompoziciji D. p. ima u sebi elemente carske vile, helenističkoga grada i utvrđenoga vojnoga logora (*castrum*). U pogledu načina gradnje, u palači su u većemu dijelu rasponi svladavani uporabom luka odnosno svoda, koji sile prenose koso na temelje, dok su u reprezentativnim dijelovima rasponi svladani uporabom kamene grede. Od masivna, fino obrađena kamena zidani su reprezentativni dijelovi kao i svi drugi dijelovi izloženi većim naprezanjima. Žbukani ili obloženi dijelovi zida građeni su

PODRUMI DIOKLECIJANOVE PALAČE

